

ב-ג

ומדייקת הגמרא: דווקא את הראוי לו אין, אבל את שאינו ראוי לו לא מקדש!

לחמו של מזבח, ואם כן, במה שונה הקומץ שלא קדש בכלי שדינו לירד?!?

ומקשינן: למעוטי מאי? מהו הדבר שאינו ראוי למזבח שאותו בא התנא למעט, אפילו לדעת רבן גמליאל הסובר שהמזבח מקדש גם דם ונסכים!?

ומתריצין: הנך אימורי קדשים קלים לא מיהסרו מעשה בגופיהו להכשירם לעלות למזבח, אלא פסולם בא מחמת דבר אחר דהיינו העדר זריקת הדם, ומשום כך אם עלו לא ירדו, ומה שאין כן הני הקומץ שלא קדש בכלי מיהסרו מעשה בגופיהו להכשירו למזבח שהרי הוא עצמו עדיין לא נקדש בכלי, ולכן אף אם עלה – ירד.⁽¹¹⁾

ומתריצין: אמר רב פפא, למעוטי קמציין שלא קידשו בכלי שרת לאחר קמיצתם,⁽⁹⁾ שאין הם ראויים למזבח, כיון שלא הובררו בקידוש כלי להיות חלק גבוה.⁽¹⁰⁾

שנינו במשנה: רבי יהושע אומר, כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד, ורבן גמליאל אומר, כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד.

מתקיף לה רבינא: מאי שנא קומץ שלא קדשוהו בכלי שרת לאחר קמיצתו מדעולא, דאמר עולא: אימורי קדשים קליין שדינם שאין בהם מעילה עד שיורק הדם, כי עדיין לא הובררו למזבח ואינם קרויים קדשי ה', וזריקת דמם היא הקובעתם לחלק גבוה, אע"פ כן באופן שהעלן על המזבח לפני זריקת דמן, לא ירדו מעל המזבח כי נעשו

ומקשינן על דעת רבן גמליאל: ורבן גמליאל נמי, כיצד מרבה את הדם והנסכים? הכתיב "היא העולה על מזוקה", ומשמע בזה דבר הראוי לאישים בלבד!?

9. ולדעת רבי שמעון במנחות [כו א] הסובר שאין הקומץ טעון קידוש כלי, כתבו התוס', שמצינו דבר שאין ראוי למזבח בלבונה קודם קמיצת הסולת, שהרי אינה ניתרת אלא בקמיצת הסולת ומשום כך נחשבת אינה ראויה למזבח, ועיין במה שנכתוב בזה בסמוך.

בעת השחיטה, ואע"פ שמחוסר הוא עוד קידוש כלי בשעת קבלה, מכל מקום, די בקידוש אחד לענין שיחשב ראוי למזבח. אמנם, לשון רש"י במשנה הוא, "למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי, שלא הובררו לחלק גבוה וכו' ובקמיצה בלא מתן כלי אין זה מבורר למזבח". ולכאורה נראה בזה שכל זמן שלא נגמרה עבודת הקמיצה בקידוש כלי, אין הוא מבורר לגבוה.

10. הקשה המקדש דוד, במה שונה קומץ שלא קדש בכלי מדם שנתקבל בכלי חול, שדינו מבוואר בגמרא לקמן [קח א] שאם קבל את הדם בכלי חול והעלהו על המזבח לא ירד אע"פ שלא נתקדש הדם בכלי!?! ותירץ, שכל הטעם בזה שהקומץ אינו חשוב "ראוי למזבח" הוא משום שלא נתקדש לאחר שנקמץ והוברר חלק גבוה שלו, ומשום כך חלוק הוא מדם שהסכין מקדשו בעת השחיטה ונתקדש חלקו שהוברר לגבוה

11. לעיל הובאו דברי התוס' שהעמיד את מיעוט המשנה לדעת רבי שמעון, בלבונה קודם קמיצת הסולת. והקשה הרעק"א, הרי אין הלבונה מחוסרת מעשה בגופה, ואם כן יש לה להיות כאימורים שהעלן קודם זריקת הדם!?! וכתב טהרת הקודש, שדווקא אימורים

שאלו תיבות מיותרות ונדרשות כך: "אשר תאכל האש" ותפקעם מעל המזבח חזור והעלם על המזבח.

ומקשינן: **ואידך**, רבן גמליאל הלומד דין "אהדורי פוקעין" מ"על מוקדה", מה דורש הוא מן הייתור של "אשר תאכל האש"?

ומתריצין: **ההוא מיבעי ליה** ללמדנו פרט נוסף בדין "אהדורי פוקעין", והיינו, **לעבולי עולה בלבד אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עבולי קטורת** אף אם פקעה קודם שנאכלה לגמרי. וכמו **דתני רבי חנינא בר מנימוי ברבי אליעזר בן יעקב**: נאמר בפסוק "אשר

ומתריצין: רבן גמליאל סובר, **ההוא** שנאמר "על מוקדה" ללמדנו שצריך **לאהדורי** (12) אימורים כשרים (13) **הפוקעין** ויוצאים מן המוקד קודם שנאכלו ונשרפו כשיעורם **הוא דאתא**, וכך משמעו של הפסוק: "על מוקדה", יחזירנה למוקד שהיה לה כבר.

ומקשינן: **ואידך**, רבי יהושע הדורש מ"על מוקדה" שהמזבח מקדש את הראוי לאישים, דין זה שצריך **לאהדורי פוקעין מנא ליה?**

ומתריצין: רבי יהושע **נפקא ליה** לדין זה ממה שנאמר שם בהמשך הפרשה "והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה"

הקטרה שצריך לעשותה בזריקה כדין בשר הניתן בזריקה [בדומה לזריקת דם]. ולענין איסור הקטרה בור כתב, וודאי שזר המחזירים יהיה חייב מיתה, שאין זה גרע מזר המהפך את ההקטרה בצינור שחייב מיתה כיון שהוא מקרב את העיכול. ומאידך, לענין נתינת מלח כתב, ודאי אין הפוקעין טעונים נתינת מלח, מאחר ועיקר ההקטרה נעשתה כבר במלח, והחזרת הפוקעין אינה נחשבת הקטרה חדשה אלא היא גמר ההקטרה הראשונה.

ודעת הגרי"ז שפשוט שאין צריך דיני הקטרה בהחזרת פוקעין, כיון שהקטרת הקרבן נגמרה כבר, ודין החזרת הפוקעין אינו דין הקטרה אלא דין חדש של חובת חזרה בלבד.

13. מלשון רש"י נראה שלא דיבר הפסוק על החזרת פוקעין פסולים, אלא על כשרים בלבד, ולכאורה נראה בזה שפוקעין פסולים אין צריך להחזיר. וכן הוא מפורש בפירושו רש"י במשנה לקמן [פו א] על זה שאין צריך להחזיר את אלו שפקעו מעל גבי המזבח, דהיינו בפוקעין פסולים.

שהעלם קודם זריקה אינם מחוסרים מעשה, כיון שגם עכשיו לאחר שהעלם, יכול הוא לקובען לגבוה ללא שום עשייה בגופם, ע"י שיזרוק את הדם בעת שהאימורים על גבי המזבח, ומה שאין כן הלבונה לא תקבע גבוה אלא ע"י שיסירנה מעל המזבח ויתנה לתוך הכלי ויקמוץ ממנו בעודה בתוכו, ומשום כך נחשבת מחוסר מעשה בגופה.

ובשפת אמת מבואר, שמאחר ומעשה הקמיצה נעשה בעוד הלבונה בתוך הכלי, נחשב הוא מעשה בגופה.

ואמנם, כתב העולת שלמה, שאין זו קושיא כלל, שהרי מבואר בתוס' לעיל [סט א ד"ה אין קידוש] שהמנחה בקדושת כלי לבד שעדיין לא עבד בה שום עבודה, אין פסולה נחשב "פסולו בקודש", ומעתה, כשהקטיר הלבונה קודם קמיצה, לא היה פסולו בקודש, שהרי נפסלה הלבונה קודם שעשה עבודה במנחה, ומשום כך אם עלתה תרד, ומה שאין כן האימורים שעלו קודם זריקת הדם שפסולם בקודש הוא.

12. המקדש דוד חוקר, אם החזרה זו יש לה דין הקטרה גמורה, וצריכה להיעשות בכל דיני

במזבח יקדש" [שמות כט], ומשם למד רבן גמליאל שטעם הדין הוא משום שקדשו מזבח לפסולים שעלו עליו.

ומקשינן: **ואידך**, לרבי יהושע הדורש טעם הדין מ"מזבח" הנאמר בפרשת עולה, מדוע הוצרכה תורה לכתוב פעם נוספת "כל הנוגע במזבח יקדש"?

ומתריצין: צריכים אנו לשני הפסוקים, חד ללמדנו דין זה שהפסולים שעלו לא ירדו **להיבא** דהיתה לה לזבח שנפסל **שעת הכושר** להקטרה קודם שנפסל, שבתחילה הוכשר להקטרה ואח"כ נפסל, וכגון הפסול מחמת לינה או יוצא חוץ לעזרה או טמא. וחד פסוק נצרך ללמדנו דין זה **להיבא** דלא היתה לה **שעת הכושר** מעולם, וכגון נשחט במחשבת פסול על מנת לאוכלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו, שמעולם לא הוכשר להקטרה, ומכל מקום אם עלה לא ירד.

ומקשינן: **ואידך**, רבן גמליאל שהצריך את הפסוק "כל הנוגע במזבח יקדש" ללמוד ממנו טעם זה שהמזבח מקדש מה שעלה עליו, מנין לומד הוא דין אם עלה לא ירד בכל אופן, בין שהיתה לו שעת הכושר ובין שלא היתה לו שעת הכושר?

ומתריצין: סובר רבן גמליאל, שניהם ענין אחד הוא ואין צריך לזה שני פסוקים, כי **כיון דפסולין נינהו ורבינהו רחמנא** שאם עלו לא ירדו משום שקדשם מזבח, אם כן **לא שנא** היתה לו **שעת הכושר**, **לא שנא** לא היתה לו **שעת הכושר** ודין שניהם שאם עלו לא ירדו.

תאכל האש את העולה על המזבח. בא זה ללמדנו, **עכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עכולי קטורת**.

ומקשינן: **ואידך**, רבי יהושע הדורש פסוק זה לעיקר דין "אהדורי פוקעין", מנין הוא לומד דין פרט זה שאין מחזירין עכולי קטורת?

ומתריצין: סובר רבי יהושע, דין זה **לא ממילא שמע מינה**, שהרי לא נאמר בפסוק אלא **דעכולי עולה מהדרינן**, וממילא ידענו שזהו רק בעולה ולא בקטורת.

שנינו במשנה: **רבן גמליאל אומר, כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד**, שנאמר "היא העולה על מוקדה על המזבח" מה עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה, לא תרד, אף כל שהוא ראוי למזבח אם עלה לא ירד.

ומקשינן: **ורבי יהושע נמי** מדוע סובר הוא שרק דבר הראוי לאישים לא ירד, **הכתיב "מזבח" שמשמעו כל דבר הראוי למזבח!**

ומתריצין: סובר רבי יהושע, **ההוא** שנאמר "מזבח" **מיבעיא ליה** לפרש **מאי טעמא קאמר רחמנא** דין זה של "על מוקדה" שאם עלה לא ירד, משום **שכל הראוי למוקדה מקדש אותו מזבח** בהיעלותו עליו. (14)

ומקשינן: **ואידך**, רבן גמליאל הלומד מתיבת "מזבח" דין כל הראוי למזבח, מנין דורש הוא טעם זה שהוא משום שקדשו מזבח?

ומתריצין: "מזבח" **אחרינא כתיב** "כל הנוגע

14. בביאור מה שהוצרכנו לידע טעם זה כתב הטהרת הקודש, שהיה מקום לומר שכשם

אשר תעשה על המזבח, **כבשים** בני שנה שנים ליום תמיד" ללמדך, **מה כבשים ראויים אף כל דבר ראוי** נכלל בדין זה שהמזבח מקדשו, למעט דבר שאינו ראוי שאין המזבח מקדשו.

רבי עקיבא אומר: דבר זה נלמד מתיבת "עולה" האמורה שם ללמדך, **מה עולה ראוייה אף כל דבר ראוייה.**

ומקשינן: **מאי בינייהו?** מה בין רבי יוסי הגלילי שדרש זאת מתיבת "כבשים" לבין רבי עקיבא שדרש זאת מתיבת "עולה"?!

ומתריצין: **אמר רב אדא בר אהבה, עולת העוף פסולה** שעלתה על גבי המזבח **איכא בינייהו, מר רבי עקיבא מייתי לה** לדין מזבח מקדש פסולים **מ"עולה"**, ואם כן הוא הדין לעולת העוף, **ומר רבי יוסי הגלילי מייתי לה** לדין זה **מ"כבשים"** שהם מין בהמה אבל עוף אינו נכלל בזה.⁽¹⁵⁾

שנינו במשנה: **רבי שמעון אומר:** הזבח כשר ונסכים פסולין, הנסכים כשירים והזבח פסול, אפילו זה וזה פסולין, הזבח לא ירד והנסכים ירדו.

תניא בברייתא לפרש טעמו של רבי שמעון: **רבי שמעון אומר,** מתיבת "עולה" האמורה בפסוק זה המורה על דין אם עלו לא ירדו למדנו, **מה עולה הבאה בגלל עצמה** שהיא קרבה מחמת עצמה ואין הבאתה תלויה בזבח אחר, נאמר בה דין שאם עלו לא ירדו, **אף כל הבאין בגלל עצמן** נתרכו בדין זה, **יצאו נסכים הבאין בגלל זבח** ולא בגלל עצמן ונתמעטו מדין זה, ולכך אם עלו על המזבח בפסול, ירדו.

רבי יוסי הגלילי אומר: מתוך שנאמר **"כל הנוגע במזבח יקדש"** [שמות כט] **שומע אני בין דבר שהוא ראוי למזבח ובין דבר שאינו ראוי לו** נכלל בדין זה שהמזבח מקדשו, לכך תלמוד לומר שם בסמוך "וזה

נשחט כדין אלא נמלק]. ובתוס' לעיל [סח א ד"ה מלק] מבואר, שדין זה תלוי בדין אם עלה לא ירד. והיינו שמליקה כזו המתירה את האיסור לענין שאם עלתה לא תרד, אינה מטמאה בבית הבליעה. ולפי זה נמצא שדברי המשנה שם אינם כדעת רבי יוסי הגלילי, שהרי לשיטתו דין אם עלה לא ירד לא נאמר כלל לגבי עופות.

ובאמת, בכתבי הגרי"ז הסתפק בדעת רבי יוסי הגלילי אם לשיטתו יטמא העוף בבית הבליעה, והיינו, האם לענין שלא יטמא בבית הבליעה צריך שהמליקה תתירנו ממש לענין דין אם עלו לא ירדו, או שמא שני דינים אלו שאין העוף מטמא בבית הבליעה ודין אם עלו לא ירדו תלוי במה שפסולו בקודש, אף אם נתמעט מן הפסוק לענין זה שאם עלה ירד, מכל מקום אין

שכלי שרת המקדשים את הניתן בהם [לענין שיפסל בטבול יום] אינם מקדשים מיד, אלא לאחר שנעשה בו הדבר הראוי לעשות בו, וכגון תנור שאינו מקדש את הלחם מיד כשניתן לתוכו אלא רק לאחר שנתכרמו פני הלחם [וכפי המבואר במשנה במעילה ב ו בתוס' יו"ט שם], אם כן הוא הדין לענין קידוש מזבח שלא יקדש את הניתן עליו להקטרה אלא לאחר שמשלה בו האור מעט שבזה נעשית ההקטרה הראויה להיעשות בו, לכך כתבה תורה טעם הדבר שהוא משום קדושת מזבח ולכן מקדש מיד.

15. במשנה לעיל [סו ב] מבואר בכמה מיני פסולים של חטאת ועולת העוף שעל אף פסולם אין העוף מטמא בבית הבליעה [הגם שלא

ומתרצינן: **אמר רב פפא, קמצים שקדשו בכלי לאחר קמיצתם ונפסלו איכא בינייהו, לתנאי דידן של המשנה, דין קמצים אלו שאם עלו לא ירדו, שהרי הם למדו דין זה מהפסוק "על מוקדה על המזבח" וקמצים אלו בני מזבח ובני מוקדה הם.**

לתנאי דמתניתא שלמדו זאת מ"כל הנוגע במזבח יקדש" דין קמצים אלו שאם עלו ירדו. כי לדין זה צריך דווקא "עולה" אבל מנחה תרד.

אמר ריש לקיש: מנחה הבאה בפני עצמה ולא כתוספת לזבח אחר, וכגון המתנדב להביא מנחת נסכים בלא זבח, **לדברי כולן** דהיינו כל התנאים של משנתנו דינה **שלא תרד**, שהרי הם ריבו בדין זה את כל הראוי לאישים, ואף רבי שמעון מרבה כל דבר הבא בגלל עצמן שאם עלה לא ירד, ולא מיעט אלא את אלו הבאים בגלל הזבח. ואילו **לדברי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא** —

תרד שלא ריבו אלא את העולה ודוגמתה דהיינו מין בהמה ועוף ולא מנחה.

מנחה הבאה עם ובגלל הזבח, **לדברי רבן גמליאל ורבי יהושע, לא תרד**. כפי שהתבאר שהיא בכלל "מוקדה" ו"מזבח". ואילו **לדברי כולן**, התנאים של הברייתא, דהיינו רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא ורבי שמעון — **תרד**.

נסכים הבאין בפני עצמן כגון המתנדב להביא יין בלא זבח, **לדברי כולן** דהיינו רבי

ומקשינן: **ולמאן דמייתי לה לדין זה מ"כבשים" דהיינו רבי יוסי הגלילי, הכתיב "עולה" ומדוע לא ירבה בזה אף את העוף?**

ומתרצינן: מה שנכתב "עולה" לא בא לרבות דבר הראוי כעולה, אלא ענינו הוא כי **אי היה כתיב "כבשים" בלבד ולא היה כתיב "עולה" הוה אמינא אפילו אם נפסל הזבח מחיים גם כן יהיה דינו שאם עלה לאחר שחיתתו לא ירד, לכך כתב רחמנא "עולה" ללמדך שדין זה אמור דווקא אם נפסל משעה שראוי לעלות למזבח, דהיינו לאחר שחיטה.**

ומקשינן: **ולמאן דמייתי לה לדין המזבח מקדש פסולים מ"עולה" דהיינו רבי עקיבא, הא כתיב "כבשים", ומדוע לא ימעט בזה את העוף?**

ומתרצינן: תיבת "כבשים" לא באה למעט את העוף, אלא הוצרכה להיכתב, כי **אי היה כתיב "עולה" בלבד ולא היה כתיב "כבשים" הוה אמינא אפילו מנחה פסולה כלולה בדין זה [נמשום ש"עולה" משמע כל העולה], לכך כתב רחמנא "כבשים" דווקא ולא מנחות.**

ומקשינן: **מאי איכא בין הני תנאי דהיינו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא שלמדו את דין מזבח מקדש פסולין מהפסוק "כל הנוגע במזבח יקדש", לבין הני תנאי דמתניתין דהיינו רבי יהושע ורבן גמליאל שלמדו זאת מהפסוק "היא העולה על מוקדה על המזבח"?!?**